

életét tette erre a nemes munkára, az eddig kallódott, pusztulásra ítélt helyismereti anyag minél teljesebb összegyűjtésére.

Szeretné, ha Komlón mielőbb megépülhetne az új művelődési központ. Hogy miért? Mert akkor a most összegyűjtött, zsúfoltan elhelyezett hatalmas műzeális értékű anyag tárolására nyolc új helyiséggel bővíülhetne a múzeum, és végre Komló városa is méltón képviselhetné bányászmultjával és jelenével a fekete gyémánt birodalmát.

Dr. Tóth István

200 éve szabad királyi város Pécs

„Közmondássá vált a magyaroknál: a németnek Bécs a magyaroknak Pécs, azaz ami Bécs a németek híre és fényessége, az volt Pécs a magyaroknak” — írta *Bél Mátyás*. A történelem valóban igazolja: minden város felemelkedésének feltétele, hogy az ott élő emberek — társadalmi fejlődésüknek megfelelően — felismerjék koruk előremutató teendőit. Pécs viszontagságos története számos példával szolgál erre.

A gótok — Nagy Theodorik rendelete — kibontják a római sirokat, mert „bűn volna otthagyni a halottaknak azt, amiből az élők fennmaradása biztosítható” — ezzel igazolva, milyen sokszínű és gazdag élet folyt a római Sophianae-ben. Az országalapítás korában a Tetyéből fakadó bővíző patak mentén malmok serege dolgozott, munkát adva a majd a 20. századig megtalálható tímárok, papírgyártók és malmok számára. 1367-ben *Nagy Lajos* egyetemet alapított, 1393-ban szegénykórház létezett. A török időben gadag kereskedőváros és *Evlia Cselebi* szerint a Budai-kaputól a Szigetvári-kauig négyszáz mesternek volt boltja, telve áruval, amelyek között Jemen és India küldeményei is szerepeltek.

A török kiűzése után a felszabadítók dűlása, a kurucok és az őket üldöző ráccok vérengzése, a pestisjárványok pusztították a várost. Az 1700-as évek újabb küzdelmes évtizedeket hoztak a város

életébe: megkezdődött a harc a földesúri kiszolgáltatottság ellen.

A „nova donatio” alapján Pécs és környéke 1703-ban került vissza az egyház kezébe. A pécsi püspök, *Nesselrode* első teendője volt, hogy jogait érvényesítse. A város azonban jogi formulákkal, bizonyítékok hiányában kitért a kötelesek teljesítése alól arra törekedve, hogy szabadságát mindenképpen elnyerje. Ez a küzdelem a *Nesselrode*-ot követő többi püspök alatt (*Thurn Antal*, *Berényi Zsigmond* majd *Klimó György*) sem szünetelt és Bécs hallgatólagos, de bátorító támogatása mellett folytatódott. 1777-ben *Klimó György* (aki 1774-ben elsőként nyitotta meg gazdag gyűjteményét közkönyvtárként) meghalt és Bécs úgy döntött, az új püspök kinevezése előtt megadja a városnak a szabad királyi város jogát. *Mária Terézia* 1780. január 21-én tette közzé rendeletét. Ezt — a pécsi lakosság nagy ünneplése közben — 1780. április 19-én hirdették ki. Pécs ezzel megszabadult a feudális kötöttségektől és új fejlődés korszakába lépett.

A Baranya megyei Levéltár az évfordulóra nagy felkészültséggel és elemző módon vizsgálta meg a magyarul eddig még meg nem jelent oklevelet. A gazdag díszítésű, vörös bőrbé kötött, pergamenen írt szöveg barokkos latin. A szöveget *Sándor László* levéltáros, a levéltár igazgatóhelyettese és *Timár György* helytörténész nagy gonddal ültették át magyarra. A város címere és az azt körülvevő gazdag díszítmény külön heraldikai elemzést és ezzel kapcsolatban széles körű összehasonlítást kívánt, amelyet *Sándor László* aprólékos gonddal végzett el. Az oklevelet hitelesítő *Mária Terézia* pecsétje önmagában egy tanulmánnyal ér fel.

Az oklevél címerése — a város címerével — színes nyomással, a magyarra fordított szöveg és az oklevél egészének részletes bemutatása a Baranyai Helytörténetírás 1980. Évkönyvében történik meg. A pécsi rádió *Nádor Tamás* kitűnő zenei válogatásával emlékezett meg az évfordulóról.

Krisztián Béla

